

הודעה על כוונה לבצע מיזם משותף עם מכון שמיר למחקר

הרשות לפיתוח הגליל, בהתאם להחלטת וועדת המכרזים מיום 02.02.2025 מעוניינת לבצע מיזם משותף עם מכון שמיר למחקר, בהתאם לתקנה 3 (30) לתקנות חובת המכרזים התשנ"ג-1993, לצורך 2 מחקרים.

1. רקע להתקשרות

1.1 מחקר מדיניות - בשנים האחרונות אנו עדים למגמות עולמיות המשליכות באופן ישיר על עולם החקלאות והמזון ומתעצמות לנוכח גידול האוכלוסייה, גריעת שטחים חקלאיים לטובת בינוי, משבר האקלים, מדבור, קיצוץ במים, התפשטות עולמית מהירה של מחלות, מלחמות ועוד. אתגרים נוספים נוגעים בכדאיות הכלכלית של משקים חקלאיים. הדבר בא לידי ביטוי הן בהיבט הלאומי של הכשרת והקצאת קרקע והן בהיבט של החקלאים עצמם. אנחנו עדים למגמה מתמשכת של התמעטות והתבגרות החקלאים. בעוד שהתפוקה החקלאית בישראל עומד על כ-31 מיליארד ₪ מספר המשקים החקלאיים בארץ חווה ירידה חדה בעשורים האחרונים, וכיום במועצות האזוריות באזור הגולן והגליל המזרחי קיימים רק כ-2,000 משקים פעילים במושבים ובקיבוצים. על כך יש להוסיף את העליה הניכרת בגילאי החקלאים בישראל, כאשר 65% מהם מעל גיל 55, ושיעור החקלאים שגילם נמוך מ-35 עומד כיום על 1% בלבד.

יתרה מכך, מאחר ורוב רובם של היישובים במועצות האזוריות ובמרחב הכפרי הינם יישובים מתוכננים, דהיינו קיבוצים ומושבים, הרי שקצב צמיחת היישובים תלוי בהקצאות קרקע נוספות. בלא מעט אזורים בשטח הרלוונטי למחקר, אנו עדים לתופעה של חוסר זמינות קרקע חקלאית, דבר זה מונע את היכולת של היישובים החקלאים להתרחב, לקלוט אוכלוסייה חדשה ולייצר רב דוריות, חוסן קהילתי וצמיחה דמוגרפית. נוסף לכך, חוסר פיתוח של אמצעי הייצור פוגע בצמיחה הכלכלית של היישובים, מהווה גורם להגירת הדור הצעיר, וכתוצאה מכך להזדקנות האוכלוסייה ודעיכת היישובים הקיימים.

מבחינה אזורית, החקלאות נמצאת כמרכיב אסטרטגי משמעותי בכלכלה האזורית בגליל המזרחי. הנושא אף ממוצב כמרכיב מהותי בענף הפודטק, המוגדר כמנוע הצמיחה האזורי, ובכך הוא מהווה את הבסיס לשרשרת הפיתוח הכלכלי באשכול-חקלאות, תעשיית המזון ואקדמיה בתחומי הפודטק¹.

הכנת תשתית לתכנית מתאר ארצית בתחום ביטחון המזון. המסמך יציע הצעה למדיניות לאומית הכוללת תכנון, רגולציה, הקצאת אמצעי ייצור (קרקע, מים מכסות וכיו"ב), תכנון השקעות ממשלתיות, תכנית פעולה, כלים מעשיים, למדיניות לאומית בתחום החקלאות בראי אתגרי העתיד כפי שמשקפים במגמות העתידיות שנצפות בעולם הרחב.

התכנית תכלול את התייחסות לנושאים הבאים:

- משטר הקצאות קרקע הנוכחי ובחינת חלופות, סקירה בינלאומית משווה – כולל מחקר כלכלי על תפוקות חקלאיות במשטר נחלות לעומת משטר עיבוד יעיל. האם הקצאת קרקע לדורות תורמת להשקעות ארוכות טווח המגדילות את התפוקות ומהם התמריצים האפשריים להשקעות.
 - בחינת ההשלכות של 'חדשנות בחקלאות' על מדיניות הקצאות הקרקע.
 - בחינה של שימוש יעיל בקרקע בארץ ובעולם, לרבות חיסכון בעובדים, מים, שיטות גידול חדשות, תכנון נכון של השטח, דו שימוש ועוד.
 - הצערת גיל החקלאים.
 - ניתוח מצאי הקרקעות לחקלאות, הגידולים המרכזיים והמשמעות הכלכלית והלאומית של החקלאות כענף עיקרי בהתיישבות הכפרית ובכלל זה המצאי של קרקע זמינה לחקלאות אפשרות פינני או הכשרת הקרקע לטובת קרקע חקלאית, והערכת עלות מול תועלת של הכשרת קרקעות נוספות.
 - באילו אזורים בארץ מומלץ לרכז את החקלאות ומהן ההשלכות של חקלאות במרכז לעומת התיישבות (הסבת פארקים, שיקום טבע, החזרת שטחים לשטחי ציבור וכיו"ב)
 - המלצות להתאמת מדיניות הקצאות קרקע למגמות העתידיות, לרבות בקרה על חלוקת השטחים
 - פיתוח מודל כלכלי לבחינת שימוש יעיל בקרקע.
- 1.2 מחקר אגרו-וולטאי-** משקי הגולן וחקלאות ישראל ניצבים בנקודת מפנה אסטרטגית בעלת חשיבות מכרעת, המשקפת השפעות רב-ממדיות במישורים הכלכליים, החקלאיים, הסביבתיים ובטחון המזון הלאומי. השינוי המתחולל בחקלאות המקומית, בדומה למגמות במדינות המערב, מתאפיין בהתפתחות שדות חקלאיים חדשניים, תוך מרחב רגולטורי עמום ואי-וודאות משמעותית ביחס להשפעותיהם על הסביבה החקלאית.
- מצב זה טומן בחובו פוטנציאל של פגיעה ענפית, העלול להוות איום מהותי על המרקם הקהילתי והסביבתי של ההתיישבות הכפרית. היחידה לחקלאות וחדשנות במכון שמיר יזמה מערך שיתופי פעולה אסטרטגיים עם השחקנים המרכזיים בענף החקלאות, במטרה לבצע מחקר מדעי מקיף וממוקד טרם הטמעת טכנולוגיות בהיקפים נרחבים.
- בנקודת זמן זו, יש לשים דגש על איזון בין שיקולים כלכליים לצורך בשימור החקלאות, בעיקר באזורים בהם הכלכלה המקומית מבוססת על ענפי חקלאות מגוונים. באמצעות מחקר מדעי שיטתי ומעמיק בתחומי הליבה של החקלאות האזורית, נבקש להבטיח את המשכיות ההתפתחות והמצוינות של המרחב החקלאי. עיקרי המיזם כוללים מחקר יישומי שתוצאותיו משפיעות על אזורים חקלאיים נוספים ויצירת תשתית ידע בעלת רוחב השפעה מעבר לגבולות הגולן והגליל.
- ייחודו של מיזם זה טמון בגישה הרב-תחומית המשלבת דיסציפלינה חקלאית מקצועית עם תפיסה אסטרטגית הרואה בחקלאות ריווחית מנוע צמיחה קריטי להמשך הפיתוח בגולן ובגליל. המחקר היישומי הנ"ל מתמקד בבחינה מעמיקה של השאלה המהותית: האם שילוב פאנלים סולאריים בחקלאות מהווה מודל בר-קיימא עבור ענפי החקלאות המאפיינים את הגולן והגליל, תוך התמקדות בגידולים להם יתרונות מובהקים באזורים אלו: כרמי יין, זיתים וגידולי שדה הידרופוניים.

רכיבי התוכנית:

2 מחקרים:

1. מסמך מדיניות הקצאת קרקע והשפעתו על החקלאות בגליל- הכנת תשתית לתכנית מתאר ארצית בתחום ביטחון המזון.
2. חדשנות בת קיימא: תכנית לבחינת דו-שימוש באנרגיות מתחדשות בשטחים חקלאיים- גידול כרמי יין, כרמי זיתים וגד"ש בחקלאות סולארית משולבת.

2. הגופים במיזם המשותף

• מכון שמיר למחקר

מכון שמיר למחקר פועל למעלה מארבעה עשורים לפיתוח הכלכלה בצפון המדינה. המכון פועל בתמיכת משרד החדשנות, המדע והטכנולוגיה ובחסות אקדמית של אוניברסיטת חיפה ועוסק במחקר יישומי רלבנטי לאזור. האקדמיה והמחקר מהווים מנוף צמיחה בעל השפעות על כל תחומי החיים בגולן. המכון פועל לקידום חדשנות ויזמות ומתרכז במחקר חקלאי מתקדם, אקולוגיה, אגרו אקולוגיה, ביוטכנולוגיה, גנטיקה, חינוך ועוד. חוקרי המכון מבצעים מחקרים בתחומי ביטחון המזון, עקיבות גנטית, הגדלת ושיפור היבול, חיסכון במים, מצעי גידול וקומפוסט חדשניים, הגנת היבול ממזיקים, האבקה ובריאות הכוורת, תנועת מרכיבים בקרקע ועוד. המכון התמחה בשנים האחרונות בקידום מחקרים בתחומי המדיניות ציבורית, בהתאם לדרישות המועצות באזור, קק"ל, רט"ג ומשרדי ממשלה נוספים. נושא זה הינו ליבת העיסוק של המכון ומכיוון שהוא מחובר לתחומי העשייה בגולן ובגליל במגוון רחב של תחומים, הוא מהווה עבורם כתובת. המכון מקדם כתיבת תכניות רבות העוסקות בקידום מדיניות בתחומים של החקלאות, הסביבה והחינוך.

המכון הקים ומנהל את 'היחידה לחקלאות וחדשנות גולן' העוסקת בטיוב החקלאות המסורתית לחקלאות חדשנית ומקיימת תוך שיתוף כל הגורמים הגולניים ובהם אגודת המים האזורית, המועצה וראשי משקי הגולן. היחידה מפעילה שתי חוות מחקר, יישום והכשרה בצפון ודרום הגולן בהן מלווים יוזמות חדשניות ובהן בחינת ופיתוח גידולים חדשים, גידולי In-door, שינוי מועדי פריחה, הגדלת מספר מחזורי היבול בשנה, גידול ופיתוח פרוטוקולי גידול עבור חברות ביוטכנולוגיות מהארץ והעולם, בחינות מצעי גידול ועוד. כמו כן, בשנה האחרונה אנו עדים להשפעות תהליכים מדיניים וביטחוניים על רווחת התושבים בקווי העימות. ענפי הכלכלה נפגעו אנושות בעקבות הלחימה בדרום ובצפון ואזורים שלמים ננטשו. לצד הפגיעה בשגרת החיים וברווחה הכלכלית נוכחנו לראות כי החקלאות בקווי העימות היוותה בסיס איתן להישארות תושבים באזורים אלו ולהמשך ייצור חקלאי מתמיד. בגולן, על אף הקשיים בשנה זו, התקבלה החלטה מערכתית להמשיך ולתפעל את כלל הענפים הכלכליים על אף האתגרים ועל אף היעדר תמיכות שניתנו ברובן לנגב ולגליל. מנועי הצמיחה האזוריים פעלו בחירום מתוך הבנה שהפסקת שגרת החיים תפגע לטווח ארוך באוכלוסיית האזור. ועל כן, מכון שמיר למחקר והיחידה לחקלאות וחדשנות המשיכו לקדם את פיתוח המחקר האזורי והיישומי במכון שמיר וחוות היישום וההכשרה.

• הרשות לפיתוח הגליל

הרשות לפיתוח הגליל הינה רשות ממשלתית שהוקמה עפ"י חוק בשנת 1993, אשר לה כפיפות מיניסטריאלית למשרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי. תפקידיה העיקריים של הרשות הינם: קידום פעולות לפיתוח הכלכלי, החברתי והמדעי-טכנולוגי של הגליל, תיאום בין משרדי ממשלה, רשויות מקומיות והגופים העושים לפיתוחו של הגליל. במסגרת תוכנית העבודה של הרשות לפיתוח הגליל, מתוכננים ומבוצעים פרויקטים בתחומים שונים פיתוח כלכלי ותעסוקה, תרבות ותיירות, בריאות ומחקר ועוד.

לפיכך יש לרשות את היכולת לקדם מהלכים לפיתוחו של הגליל מתוך ראייה מערכתית וכוללת. הרשות כפופה לחוק חובת המכרזים, התשנ"ב-1992 ופועלת באמצעות קולות קוראים, מכרזים פומביים, נוהלי תמיכות, מיזמים משותפים ופטור ממכרז.

3. עלויות ותקציב המיזם

הרשות לפיתוח הגליל ומכון שמיר למחקר יתקצבו את הפרוייקט על פי החלוקה הבאה:
הרשות לפיתוח הגליל - 49%, עמותת איטוורקס - 51%

עלות המיזם ל-24 חודשים 2,000,000 ₪ על פי הפירוט להלן:

מחקר מדיניות:

חלק הרשות לפיתוח הגליל 49%	חלק מכון שמיר 51%	תוצרים	
49,000	51,000	שלב א'- סקירה וניתוח שוק הגדרת עולמות התוכן הרלוונטיים, כלי המחקר, אוכלוסיית המחקר, אתגרים מקומיים/ לאומיים/ גלובליים הרלוונטיים למטרות המחקר	אבן דרך ראשונה
49,000	51,000	שלב ב'	אבן דרך שנייה
49,000	51,000	דוח מסכם- מסמך מדיניות	אבן דרך שלישית
147,000	153,000		סה"כ

מחקר אגרו-וולטאי :

סה"כ מתוכנן	הרשות לפיתוח הגליל 49%	מכון שמיר 51%	רכיב מבוקש
500,000	245,000	255,000	הכשרת חלקות חקלאיות, התקנת מערכות השקיה, התקנת ציוד למערכות אגרי-וולטאיות, נטיעות
300,000	147,000	153,000	ציוד חישה וניטור בחלקות האגרי-וולטאיות וחלקות הביקורת
400,000	196,000	204,000	פזיולוגי, קרקע ומים, הגנת הצומח, אנטמולוגי
100,000	49,000	51,000	ביצוע בדיקות רציפות על מכשור מעבדה קיים או חיצוני
200,000	98,000	102,000	טיפול שוטף בחלקות החקלאיות לאורך עונות הגידול
200,000	98,000	102,000	איסוף נתונים לכלל תכניות המחקר
1,700,000	833,000	867,000	סה"כ

נימוקי ההחלטה אודות מיזם משותף

- ועדת המכרזים של הרשות לפיתוח הגליל מיום 14.01.2025 אישרה התקשרות בפטור ממכרז למיזם משותף לפי תקנה 3(30) לתקנות חובת המכרזים עם מכון שמיר למחקר, הרשות לפיתוח הגליל הינה גוף סטטוטורי איזורי בעל ראייה מרחבית וגאוגרפית, המיזם יקודם על מנת לפתח תוכנית מדיניות הבוחנת הקצאת קרקעות, ובעזרתה תקודם תוכנית ארצית, מחקר מעשי אגרו-וולטאי לקידום פיתוח כלכלי וחדשנות בחקלאות בגליל ובגולן.
- קיום התוכנית והפעלתה יעשה במשותף על ידי הרשות לפיתוח הגליל ומכון שמיר למחקר והחל משלב בחירת נושאי המחקרים, ועדת היגוי משותפת, מעקב ובקרה אחר יעדי התוכנית, סיוע בפרסום, חיבור מיזמים תומכים, סיורים מקצועיים, ימי עיון ועוד.
- על פי "חוק הרשות לפיתוח הגליל תשנ"ג 1993" תפקידיה של הרשות לפיתוח הגליל, הינו בין היתר לקדם שיתופי פעולה בין גופים הפועלים בתחומים שונים ברשויות המקומיות, ליזום פעולות ולהכין תוכניות לפיתוחו האנושי, הכלכלי והחברתי של הגליל. לפיכך הרשות לפיתוח הגליל בחרה לקיים מיזם משותף זה בכדי לקדם את התכנים האמורים, את מטרות תוכנית העבודה ואת שיתוף הפעולה המאפשר חיזוק המחקר הגלילי, תכנון מדיניות ופיתוח כלכלי ובכך חיזוק האוכלוסיות במרחב.

בהתאם לתקנה 33 (ג) לתקנות חובת המכרזים, אדם המבקש לבצע מיזם דומה
למיזם המתואר לעיל, רשאי לפנות בכתב בלבד לכתובת: inbal@galil.gov.il לוועדת המכרזים
עד ליום 26.02.2025
ועדת המכרזים תשקול את הפניות ולאחר מכן תקבל את החלטתה.

בכבוד רב

הרשות לפיתוח הגליל